

Rozwijanie umiejętności rozumienia tekstów prasowych i samodzielności uczących się jako użytkowników mediów na lekcji języka obcego

DOI: 10.47050/jows.2021.3.63-70

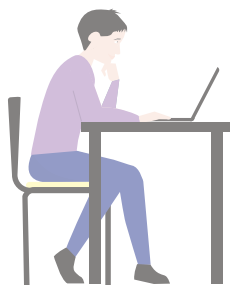
JOANNA GÓRECKA

Konsultowanie dokumentów medialnych publikowanych w internecie to jedna z najpopularniejszych strategii pozyskiwania informacji na bieżące tematy społeczne, stosowana zarówno przez nauczycieli języków obcych, jak i osoby uczące się. W artykule przedstawione są sposoby wykorzystania w zadaniach czytania tekstów prasowych, internetowych komentarzy umieszczanych w reakcji na informacje pojawiające się na portalach medialnych. Opierając się na współcześnie prowadzonych badaniach nad komunikacją pisemną i asynchroniczną online, proponuję narzędzia pomocne w analizie i interpretacji głosów internautów. Na podstawie danych z korpusu dowodzę, że lektura komentarzy może ułatwiać rozumienie tematów poruszanych w przestrzeni publicznej, sprzyjać doskonaleniu sprawności argumentacyjnych i rozwijać samodzielność uczących się jako użytkowników mediów.

Pojawieniu się w internecie elektronicznych witryn mediów tradycyjnych (prasy, radia, telewizji) towarzyszyło otwarcie przestrzeni komentarzy, które pozwoliły internautom łatwo i szybko się wypowiadać, najczęściej w reakcji na publikowane treści. Formy i treści tych interakcji budzą zainteresowanie nie tylko medioznawców, ale również językoznawców oraz glottodydaktyków. Zauważyć przy tym należy, że ocena wpływu tych komentarzy na kształt i jakość publicznej debaty bywa skrajnie różna.

Jak wskazuje wielu badaczy, otwarty i publiczny charakter forów pociągnął za sobą szereg negatywnych zjawisk, takich jak hejt czy mowa nienawiści (m.in.: Dziwak 2019). Podkreśla się coraz większą polaryzację wyrażanych poglądów oraz procesy dezinformacji wywoływane m.in. wpisami publikowanymi przez boty, a także psucie debaty społecznej i dewaluację wiedzy naukowej. Mechanizmy wyzwolone przez otwarty i anonimowy charakter komentarzy sprawiają wycofanie się wielu internautów z przestrzeni rozmowy i wzrost przekonań o bardzo niskiej wartości wpisów. Wielu wśród studentów, z którymi pracuję w Instytucie Filologii Romańskiej UAM, przyznaje, że rzadko lub nigdy nie zagląda do sekcji komentarzy.

Media przyjmują różne strategie wobec aktywności ich odbiorców w sieci: niektóre z nich zamykają przestrzeń komentarzy lub też, w przypadku prasy, redukują grupę uprawnionych rozmówców, pozostawiając możliwość komentowania jedynie prenumeratorom danego tytułu. Jeszcze innym rozwiązaniem jest przenoszenie

debaty do określonych przestrzeni w portalu, takich jak blogi. Wciąż jednak część portali umożliwia czytelnikom publikowanie komentarzy, wprowadzając jednocześnie różne formy moderowania wypowiedzi – kontrola prowadzona może być przez wydawcę i/lub samych czytelników.

Zauważyć można, że interakcje między internautami przechodzą na wielu portalach pozytywną ewolucję wskutek dynamicznych zmian zachodzących w wirtualnej przestrzeni komunikacji, które częściowo wynikają z większej dojrzałości medium i większego doświadczenia rozmówców. Część internautów nauczyła się skuteczniej korzystać z możliwości internetu i bardziej świadoma jest zarówno ograniczeń tej formy wypowiedzi, jak i jej wartości. Uznaję tym samym, że publiczna debata, realizowana w internecie nie tylko na forach (Chaput 2006; Doury i Lefébure 2006; Amossy 2011; Wright 2016), ale i w przestrzeni komentarzy na portalach medialnych, odgrywać może komplementarną rolę wobec innych, bardziej bezpośrednich form zaangażowania w wydarzenia dotyczące danej wspólnoty, takich jak rozmowy toczone codziennie w prywatnych i/lub półformalnych kontekstach.

Zaznaczyć należy, że przedstawiane w artykule rozważania nie dotyczą komentarzy publikowanych w mediach społecznościowych, choć w nich media publiczne także mają swoje profile. Profile te pełnią jednak często inne funkcje, np. związane z promocją.

Wpisy na portalach medialnych w badaniach językoznawczych

W moich rozważaniach przyjmuję, że komentarze internautów pełnią często rolę wcześniej odgrywaną przez listy do redakcji, wysyłane przez czytelników danego tytułu. Możliwość opublikowania wpisu wzmacnia wspólnotę użytkowników (dziennikarzy i czytelników) i otwiera nową przestrzeń do interakcji. Czytelnicy mogą adresować swoją wypowiedź do dziennikarzy, do wydawcy pisma, do osób cytowanych czy przywoływanych w artykułach oraz do innych odbiorców danego tytułu (Calabrese 2014a, 2014b). Wiele z komentarzy tworzy ponadto sekwencje dialogowe, które można uznać za realizację w środowisku wirtualnym gatunku *dyskusja pisemna i asynchroniczna w małej grupie* (Colin i Mourlhon-Dallies 2004): rozmówcy wzajemnie nawiązują do swoich wypowiedzi i zwracają się bezpośrednio do wybranych uczestników interakcji, tak jak ma to miejsce na forum (Chaput 2006; Wright 2016). Jednocześnie mają oni większą niż w komunikacji twarzą w twarz dowolność w wyborze

elementów wypowiedzi, do których chcą się ustosunkować, i wprowadzania nowych tematów; mogą także swobodnie poszerzać lub zawężać krąg odbiorców swojego wpisu.

Czerpię także z badań nad komunikacją pisemną i asynchroniczną na portalach medialnych, w których podkreśla się społeczny wymiar doświadczenia, jakim jest lektura i redagowanie komentarzy w reakcji na dany materiał prasowy. Przyjmuję, że czytanie wpisów pozwala lepiej uchwycić wiele mechanizmów właściwych dla dyskusji w przestrzeni publicznej, a różnorodna forma komentarzy odzwierciedla wielogłos, jaki cechuje publiczne rozmowy na bieżące tematy społeczne i polityczne (Calabrese 2014a i 2014b; Duret 2015).

Publikowanie komentarzy stanowi sposobność do zabrania głosu na wybrany temat oraz zapewnia swoisty trening komunikacyjny, dzięki któremu rozmówca testuje skuteczność swoich działań, tak by w kolejnych sytuacjach – zarówno online, jak i w komunikacji bezpośredniej – lepiej realizować swoje cele i sprawniej wpływać na kształt oraz przebieg rozmowy (Doury i Lefébure 2006). Redagowanie wpisów wspierać może zatem rozwój umiejętności prowadzenia dyskusji – dla osiągnięcia zamierzonego efektu ważna jest nie tylko merytoryczna wartość argumentu, ale i sposób jego wyrażania. Doświadczenie to kształtuje postawy obywatelskie: publikowanie wpisów stanowi sposobność do uporządkowania swojego zrozumienia, pozwala lepiej wyartykułować swoje zdanie i eksponuje na stanowiska przeciwne, mobilizując tym samym rozmówcę do podejmowania działań oceny i uzasadniania. I wreszcie, część wpisów o silnie polemicznym charakterze (Amossy 2011; Więckiewicz 2013) stanowi ujście dla silnych emocji, które rozładowywane są w sposób społecznie bardziej bezpieczny.

Należy dodać, że komentarze pozwalają odnieść się nie tylko do wydarzeń, ale i do sposobu ich przedstawiania. Laura Calabrese (2014a i 2014b) definiuje komentarz jako wypowiedź o charakterze publicznym i spontanicznym, która w pewien sposób wpływa na reorganizację podziału ról dyskursywnych w przestrzeni publicznej: negocjacja wyobrażeń dotyczyć może sposobu definiowania obowiązków dziennikarzy, właściwości kontraktu łączącego czytelnika prasy z danym tytułem, a także obecności informacji prasowej w dyskursie publicznym. Badaczkę interesują te spośród wpisów internautów, które pozwalają opisać ich wyobrażenia dyskursu dziennikarskiego i kontraktu czytelniczego, jaki wiąże ich z określonymi tytułami prasowymi.

W niniejszym artykule przywołam i bardziej szczegółowo omówię badanie Christophe'a Dureta (2015). Badacz ten zaproponował klasyfikację wpisów publikowanych przez internautów-czytelników na elektronicznej witrynie dziennika „Journal de Montréal”. Wypracowana klasyfikacja podporządkowana jest wiodącej intencji internauty. Analiza Dureta wykazuje, że piszący w różny sposób angażują się w interakcję, zarówno jako czytelnicy, jak i obywatele. Ich działania różni stopień otwartości na rozmowę, różnie też wyobrażają sobie pozostałych użytkowników portalu. Poniżej przedstawiam zaproponowaną przez autora typologię wpisów.

TAB. 1. KLASYFIKACJA KOMENTARZY NA PODSTAWIE INTENCJI ROZMÓWCY

Typ 1. Porządek emocjonalny: celem piszącego jest reakcja wobec informacji

Kategoria ta obejmuje dwa typy komentarzy: pierwszy to wypowiedzi czysto emocjonalne, często atakujące lub lekceważące w formie, a także komentarze natury humorystycznej. Druga kategoria to komentarze wyrażające wsparcie lub rozczarowanie wobec wcześniejszych wpisów, samej publikacji dziennikarskiej, czy też wypowiedzi osób w niej cytowanych.

Typ 2. Rozwinięcie informacji poprzez uzupełnienie tematu lub nawiązanie do tematów poruszanych w komentarzach

Do tej kategorii należą komentarze uzupełniające wartość informacyjną artykułu źródłowego lub opublikowanych wpisów. Stanowią one sugestie oraz propozycje rozwiązań dla konkretnego problemu. Piszący odwołują się do swojej zawodowej kompetencji, lecz także do osobistych przykładów. Wpisy mogą również opierać się na dodatkowych źródłach informacji.

Typ 3. Porządek narracyjny: przeformułowanie informacji

Są to komentarze, które pozwalają porządkować dyskutowane tematy i nadawać im znaczenie poprzez wskazywanie na ich powiązania z innymi zjawiskami i wydarzeniami.

Piszący mogą między innymi podejmować następujące działania:

- ujęcie tematu w perspektywie czasowej, np. poprzez nawiązanie do początków danego wydarzenia lub przewidywanie jego konsekwencji;
- ujęcie wskazujące na analogie, np. poprzez porównania ze zjawiskami i wydarzeniami mającymi miejsce w innych krajach;
- synteza wielu źródeł lub wskazywanie na elementy wspólne bądź zbliżone między poruszonymi wątkami. Synteza informacji nie wiąże się jednak z ich krytyczną analizą i interpretacją.

Typ 4. Porządek interakcyjny: regulowanie interakcji podejmowanej w przestrzeni medialnej

Są to komentarze mające na celu zachęcenie rozmówców do publikowania wpisów bądź wywołanie zmian w przebiegu interakcji. Do tej grupy należą także komentarze, których autorzy podkreślają przynależność rozmówców do wspólnoty dyskursywnej czytelników, wskazując na konieczność przestrzegania przez wszystkich jej członków określonych zasad.

Typ 5. Porządek krytyczny: korekta informacji

Duret (2015) wymienia tu trzy kategorie działań: pierwsza obejmuje wpisy, w których autorzy formułują zarzuty wobec dziennikarzy, wskazują na błędy w tekście i nawołują do wprowadzenia zmian lub poprawek. Do drugiej należą wpisy, w których formułowane są uwagi wobec komentujących i osób, o których mowa jest w artykule źródłowym. Ostatnia kategoria zawiera wpisy o charakterze metakomentarzy, odnoszące się do wcześniej opublikowanych wpisów.

Typ 6. Porządek osobistego punktu widzenia: przekazanie informacji

Kategoria ta odsyła do wypowiedzi moralizujących, w których rozmówca chce wywrzeć wpływ na rozmówców, a także formuluje oceny wobec działań podejmowanych przez inne osoby.

Źródło: Duret 2015.

Badanie Christophe'a Dureta wykazało, że najwięcej wpisów należy do następujących kategorii: porządek krytyczny (typ 3: 23,2 proc. wpisów), porządek emocjonalny (typ 1: 19,6 proc. wpisów) i rozwinięcie tematu (typ 2: 16,2 proc.). Wypracowane kategorie analizy pozwoliły kanadyjskiemu badaczowi skutecznie zinterpretować i uporządkować wpisy internautów: niespełna 1 proc. komentarzy nie został przypisany do żadnej z kategorii¹. Typologia wpisów zaproponowana przez Dureta (2015) przedstawia interesujące narzędzie, które może być wykorzystane przez nauczycieli języków obcych. Bazując przede wszystkim na tym opracowaniu, przygotowałam propozycje zadań, które przedstawiam poniżej.

Komentarze na portalach medialnych w badaniach glottodydaktycznych

Niewątpliwie jednym z kluczowych odniesień w badaniach glottodydaktycznych nad możliwościami wykorzystania internetowych przestrzeni interakcji w kształceniu językowym pozostają prace Barbary Hanny i Juliany de Nooy (2003; 2009). Autorki poświęcają wiele uwagi wyzwaniom związanym z włączaniem się przez uczących się do dyskusji prowadzonych online i proponują szereg rozwiązań, które ułatwiają płynne podejmowanie rozmowy z użytkownikami natywnymi. Warto wspomnieć także badanie Joanny Pędzisz (2009). W swoim projekcie autorka skupia się na komentarzach na blogu, przypisując im podobną wartość, jaką dostrzegam we wpisach na portalach internetowych. Pędzisz podkreśla ich znaczenie dla szerszego i pełniejszego

1 Metaanalizy metod pozyskiwania i interpretacji danych w badaniach, których celem jest kategoryzowanie wpisów publikowanych w pisemnych i asynchronicznych interakcjach online, wskazują, że nie zawsze możliwe jest w kolejnych badaniach uzyskanie podobnych wartości przy ocenie trafności i zgodności między osobami kodującymi dane. Doświadczylam podobnej niepewności w trakcie stosowania narzędzia zaproponowanego przez Dureta (2015): w niektórych wpisach nie sposób jest jednoznacznie ustalić intencję ich autora. Wątpliwości tego typu otwierają jednocześnie sposobność do podjęcia krytycznej interpretacji znaczeń wspólnie z uczniami.

budowania rozumienia aktualnych wydarzeń: lektura wpisów pozwala w większym stopniu uwzględnić sposoby ich interpretacji przez członków społeczności, której język i kulturę uczący się poznają.

W moim rozumowaniu przyjmuję podobne założenia, uznając, że czytanie wpisów publikowanych w przestrzeni komentarzy sprzyja budowaniu pełniejszego rozumienia omawianych w mediach tematów i wspiera konstruowanie wiedzy osobistej. Zakładam także, że praca z informacją medialną wspomaga rozwój umiejętności transwersalnych, w tym kompetencji medialnych oraz może umożliwiać uwrażliwianie na retoryczny charakter argumentacji formułowanej w przestrzeni publicznej (Korolko 1990). Poniżej przywołam przykłady zadań, które opierają się na lekturze wpisów użytkowników internetowego portalu informacyjnego www.francetvinfo.fr.

Konstruowanie zadań dla uczniów

Przedstawię teraz dwa pomysły na wykorzystanie wypracowanej przez Dureta (2015) typologii komentarzy w pracy z uczniami. Po pierwsze, lektura wpisów może uzupełniać informacje zawarte w tekście prasowym i ułatwiać rozumienie samego dokumentu lub, szerzej, poruszanego w nim tematu. Po drugie, analiza komentarzy otwiera możliwość uwrażliwiania uczniów na właściwości komunikacji pisemnej i asynchronicznej prowadzonej w internecie.

Wspieranie umiejętności analizy i interpretacji wpisów rozumianych jako głos w rozmowie na tematy bieżące

Kierowanie procesami rozumienia wpisów przez uczących się jest niezbędne z uwagi na właściwości komunikacji na forach publicznych, lecz także ze względu na wyzwania właściwe dla komunikacji egzolingwalnej, tj. takiej interakcji, w której używany język jest językiem obcym dla choćby jednego rozmówcy. Przyjmuję, że doświadczenie lektury wpisów na obcojęzycznych portalach medialnych może być uznane za doświadczenie komunikacji egzolingwalnej dla uczących się, ponieważ jako czytelnicy są oni członkami wspólnoty dyskursywnej, którą tworzą internauci korzystający z danego portalu medialnego. Jako członkowie wspólnoty cieszą się dużą swobodą w zakresie swojej aktywności. W skład wspólnoty wchodzi także tzw. *lurkers*, czyli użytkownicy portalu, którzy nigdy nie włączają się w interakcję.

Jednym w ważniejszych wyzwań dla czytelnika jest poprawne określenie intencji autora wpisu, tj. zrozumienie kontekstu, w jakim komentarz jest

publikowany. Na tym etapie budowania rozumienia, można zadać uczącym się następujące pytania: „Dlaczego internauta zabiera głos: czy reaguje na artykuł, czy też na sposób jego przedstawienia przez portal? Do kogo się zwraca? Czy oczekuje reakcji?” Interpretacja czytelnika powinna uwzględniać miejsce wpisu w sekwencji komentarzy: „Czy wpis powstał w odpowiedzi na wcześniejszą wypowiedź? Czy wpis wywołał reakcję u czytających?” W przypadku sekwencji wpisów, w których rozmówcy wzajemnie odnoszą się do siebie, możliwe jest także porównanie interpretacji intencji piszącego zaproponowanej przez ucznia z interpretacją internautów.

Kierowanie procesami rozumienia może być ułatwione także dzięki obserwacji wybranych działań komunikacyjnych (np. strategii grzecznościowych, strategii wyrażania niezgody) oraz ćwiczeniom leksykalnym (np. budowanie list słownictwa powiązanego z danym tematem).

Innym zadaniem wspierającym interpretację wpisu może być obserwacja działań perswazji, jakie autor wpisu stosuje dla osiągnięcia zamierzonego efektu. Warto przeanalizować tutaj konstruowaną przezeń tożsamość społeczną („piszę jako kto?”) i wrażenie, jakie chce wywołać u czytających. Nauczyciel może zadać uczniom następujące pytania: „W jaki sposób internauta wyraża swoje stanowisko? Czy uzasadnia je, czy też tylko przedstawia? Co sądzisz o jego argumentach? Czy przekonuje Cię sposób, w jaki internauta formułuje swoje argumenty? Czy jego wiedza i kompetencje w sposób szczególny uprawniają go do zabrania głosu?”

Ocena argumentów może być również prowadzona w zadaniach, w których uczniowie obserwują wartości leżące u podstaw przedstawianego rozumowania (por. Mirabail 1994). Piszący mogą w swoich wpisach odwoływać się na przykład do wartości etycznych (to dobre/złe); logicznych (to spójne/niespójne, możliwe/nieosiągalne), pragmatycznych (to przydatne/nieprzydatne) lub estetycznych (to ładne/brzydkie, eleganckie/wulgarnie). Uczeń może być poproszony o ocenę argumentu w ten sposób konstruowanego: jego rzetelności, wiarygodności, spójności itp.

I wreszcie, nauczyciel może także zaproponować uczniom porównanie sposobu, w jaki przedstawiciele obcej kultury problematyzują bieżące wydarzenia społeczne ze sposobem ich ujmowania w mediach, z których korzystają uczniowie. Lektura wpisów otwiera oczy na różnorodne argumenty formułowane w debacie społecznej, pozwala również budować bardziej złożony i jednocześnie różnorodny obraz społeczeństw.

Przedstawione zadania mogą wspierać aktywność internauty-czytelnika, który dzięki lekturze komentarzy poznaje stanowiska obecne w debacie publicznej i skuteczniej potrafi wyrazić swój głos w rozmowach codziennych oraz odnosić się do argumentów rozmówców. Zaproponowana koncepcja pracy z internetowymi komentarzami pozwala tym samym podkreślić wartość publicznych rozważań i krytycznej lektury dla budowania wiedzy osobistej, ale i wzmacniania postaw obywatelskich (Chaput 2006; Doury i Lefébure 2006; Wright 2016).

Interpretacja intencji autora wpisu na podstawie klasyfikacji wpisów zaproponowanej przez Dureta (2015)

Przejdę teraz do przedstawienia, w jaki sposób klasyfikacja wpisów wypracowana w badaniu Dureta (2015) może być wykorzystana przez nauczyciela języków obcych w zadaniach, których celem jest analiza i interpretacja internetowych komentarzy.

Zadania proponowane uczniom mogą polegać na przypisaniu wybranego komentarza lub komentarzy do jednej z kategorii wyodrębnionych przez Dureta (2015): uczniowie mogą pracować samodzielnie, a następnie porównać swoje odpowiedzi i wyjaśnić swoje wybory. To zadanie pozwala im samodzielnie zweryfikować operacyjność proponowanego narzędzia do obserwacji internetowych wpisów: „Czy ujęte w nim typy wpisów znajdują swoje odzwierciedlenie w proponowanym im korpusie komentarzy? Do którego z typów należy przypisać dany komentarz?”

Nauczyciel może także ułatwić uczącym się pracę, prosząc ich o dopasowanie wpisów do wybranych kategorii. Cel zadania jest wówczas podobny, zadanie zachęca zarówno do określenia intencji piszącego, jak i do podjęcia krytycznego namysłu nad typologią zaproponowaną przez Dureta (2015): „Czy są one dla uczniów zrozumiałe? Czy w proponowanym przez nauczyciela korpusie lub podczas samodzielnej lektury komentarzy uczniowie spotykają się z komentarzami, które trudno jest im przyporządkować? Z czego wynikać mogą, ich zdaniem, trudności w klasyfikowaniu?”

Nauczyciel może ponadto przygotować uczniom zestawienie wpisów przynależnych do jednej z wyodrębnionych przez Dureta kategorii i prosić ich o wykonanie określonego zadania, które wiązać będzie się z odpowiednią ich lekturą. Na przykład na podstawie zestawu trzech-pięciu komentarzy przypisanych do typu 2. (rozwińcie informacji przez jej uzupełnienie

lub nawiązanie do tematów poruszanych w komentarzach) uczący się mogą wynotować argumenty formułowane przez internautów i następnie zestawić je z argumentami formułowanymi i/lub przytaczanymi w artykule źródłowym przez dziennikarza.

Trening komunikacyjny: inicjowanie interakcji, włączanie się do rozmowy, reagowanie na wpisy

Lektura komentarzy pozwala dostrzec wielość ujęć i perspektyw, w jakich można rozważać dany temat. Internauci formułują ocenę przedstawianych wydarzeń, relatywizują bądź wzmacniają znaczenie informacji. Komentarze stanowią tym samym inspirację dla refleksji osobistej uczniów, ułatwiając problematyzowanie tematu i w konsekwencji wypracowywanie swojego stanowiska.

Internauci kierują swoje wypowiedzi do wspólnoty czytających i dążą do ich przekonania. Jednocześnie, jak wskazują Hanna i de Nooy (2007; 2009), osoby uczące się języka niejednokrotnie nie potrafią dość skutecznie włączać się i uczestniczyć w rozmowie, której celem jest przedstawianie swojego stanowiska i budowanie argumentów. Tym samym warto traktować analizę wpisów jako sposobność do doskonalenia umiejętności argumentacyjnych w dialogowej wypowiedzi pisemnej, chociażby prosząc ucznia o zredagowanie wpisu o określonej intencji (np. komentarza krytycznego, typ 5. w zestawieniu Dureta (2015), lub wpisu uzupełniającego informację dziennikarza, typ 2.), lub też wskazując na kierunki refleksji osobistej, które mogą wspierać pracę nad strategiami perswazyjnymi („Co możesz zrobić, by sprowokować czytelników do zareagowania na twój wpis?”, „Jak możesz odnieść się do już opublikowanego wpisu, by wywołać reakcję jego autora?”, „Jaką reakcję chciałbyś swoim wpisem osiągnąć?”).

Przedstawione w niniejszej sekcji propozycje zadań opartych na interpretacji wpisów towarzyszących publikacjom prasowym nie wyczerpują możliwości pracy z różnorodnymi i bogatymi zasobami, jakie stanowią internetowe komentarze. Zadania pokazują jedynie potencjał tych zasobów i pozwalają dostrzec złożony charakter komunikacji, w jaką angażują się czytelnicy portali medialnych.

Wyzwania dla nauczyciela

W bieżącej sekcji zilustruję doświadczenie lektury komentarzy internetowych publikowanych na portalach medialnych w odniesieniu do kategorii opisu zaproponowanych przez Dureta (2015). Następnie omówię

wybrane trudności, jakie wiążą się z odpowiednim opracowaniem autentycznych materiałów językowych przez nauczyciela.

Analiza i interpretacja poszczególnych wpisów

Przytoczone poniżej przykłady pozwolą zobrazować możliwości stosowania kategorii Dureta dla bardziej precyzyjnego ustalania intencji piszącego. Przywołane wpisy pochodzą z francuskiego, publicznego portalu informacyjnego www.francetvinfo.fr.

Pierwszy przywołany przykład to komentarz do artykułu informującego o decyzji producenta kosmetyków o niestosowaniu określenia „skóra normalna” w opisie serii do pielęgnacji twarzy. Komentarz internauty uzupełnia tekst artykułu, przy czym decyzja firmy rozważana jest w szerszym kontekście rozwoju społecznej refleksji i wrażliwości. Wyraża także ocenę postawy producentów kosmetyków. Tym samym można określić wpis jako przynależący do grupy wpisów typu 2. – rozwinięcie informacji.

On peut aussi s'étonner de leur vitesse de réaction : voilà plus de 50 ans qu'ils sont dans l'erreur ! (Można się także dziwić tempu reakcji: tkwią w błędzie od ponad 50 lat!)
bit.ly/2WYug5l

Dwa kolejne przykłady odnoszą się do artykułu informującego o pojawieniu się na rynku czekolady produkowanej bez dodawania cukrów i barwników. Pierwszy z nich można odczytać jako krytyczną reakcję na sposób zaprezentowania informacji przez dziennikarza (typ 5. wg przedstawionej wyżej typologii Dureta):

Le chocolat sans sucre, ça existe depuis des lustres ! (Czekolada bez cukru jest w sprzedaży od wieków!)
bit.ly/3nr7Y7V

Drugi wpis przynależy do typu 3. (porządek naracyjny), intencją piszącego jest przy tym uzupełnienie informacji przekazanych w artykule i – być może – we wcześniejszych wpisach. Internauta wskazuje na powiązania przyczynowo-skutkowe między stosowaną dietą a stanem zdrowia, a także między decyzjami producentów i jakością produkowanych wyrobów spożywczych:

La quantité ... industrielle de sucre dans les «chocolats» de supermarché est un véritable scandale sanitaire, en plus de les rendre immangeables. (Ilość... przemysłowa cukru w „czekoladach” z supermarketu to prawdziwy skandal dla zdrowia i dodatkowo sprawia, że nie sposób je jeść.)
bit.ly/3zV8LRQ

Obserwacja sekwencji dialogowych

W poprzedniej sekcji przedstawiłam możliwości stosowania typologii Dureta dla rozwijania u uczących się strategii czytania, które mogą pomóc im jako użytkownikom forum w lepszym rozumieniu diskutowanych publicznie tematów i w budowaniu wiedzy osobistej. Stosowanie zaproponowanej typologii wpisów może także być pomocne w budowaniu bardziej złożonych wyobrażeń dotyczących właściwości sytuacji komunikacyjnej oraz kontraktu komunikacyjnego, jaki łączy rozmówców zaangażowanych w interakcję online. Typologia zawiera kategorię wpisów przynależnych do porządku interakcyjnego (typ 5.): u ich podstaw leżą działania rozmówców, które pozwalają im regulować formy ich aktywności w przestrzeni wirtualnej, a także prowadzić dialog, poprzez bezpośrednie zwrócenie się do wybranego uczestnika lub kierowanie swojej wypowiedzi do szerszego grona. Rozmówcy przywołują wcześniejsze wpisy m.in. dla wyrażenia odmiennego stanowiska i/lub skrytykowania bądź odrzucenia wypowiedzi już opublikowanej. Przesłanie wpisu w reakcji na wypowiedź wcześniejszą może też mieć na celu wzmacnianie argumentów formułowanych przez jedną ze stron w dyskusji.

Reakcja na komentarz służy niekiedy negocjowaniu wyobrażeń dotyczących roli i zakresu odpowiedzialności czytelników danego portalu, tak jak ma to miejsce w poniższym przykładzie. Użytkownik Pierre Mousse zwraca uwagę na nieuzasadnione i nadmierne oczekiwania wobec artykułu, jakie formułuje internauta o pseudonimie Ibo Mir:

Ibo Mir: Dommage que le nom de l'entreprise ne soit pas mentionné ne serait-ce que pour rendre service aux diabétiques de France et à la start-up... Vraiment dommage !!! (Szkoda, że nie podano nazwy przedsiębiorstwa, mogłoby to być przydatne dla cukrzyków we Francji i dla samego start-upu. Naprawdę szkoda!)

Pierre Mousse: «Thierry Marx chocolat sans sucre» sur un moteur de recherche... N'attendez pas systématiquement la béquie. („Thierry Marx czekolada bez cukru” do wyszukiwarki... Proszę ciągle nie oczekiwać, że wszystko będzie wam podane do dzioba.)
bit.ly/3l74dBu

Odwołania do typologii wpisów zaproponowanej przez Dureta (2015) zachęcają czytelnika forum do przyjęcia aktywnej postawy wobec doświadczenia lektury oraz dostarczają pewnych wzorców w zakresie funkcjonowania jako rozmówca-członek danej społeczności w przestrzeni publicznej. Pozwalają obserwować różne strategie włączania się do debaty na tematy społeczne i łączyć podejmowane działania nie tylko z intencją autora wpisu, ale i z ich odbiorem przez grupę.

Wyzwania związane z lekturą komentarzy

Nie zawsze łatwe czy możliwe jest jednoznaczne określenie intencji piszącego. Wydzwięk wypowiedzi często zależy od interpretacji czytającego, w tym od jego stosunku do tematu oraz sympatii politycznych, wyznawanych zasad, wartości itp. Poniżej przedstawię wybrane trudności związane z lekturą i interpretacją wpisów, na jakie powinien przygotować się zarówno nauczyciel, jak i jego uczniowie.

1. Tematy odległe od codziennych zainteresowań uczniów

Część tematów jest trudna dla ucznia, np. przez odwołania do wydarzeń ze świata polityki. W poniższym wpisie przywołane jest niefortunne – co zaznaczał sam François Hollande – wyrażenie, jakiego użył on w czasie swojej prezydentury. Aby zrozumieć żart, należy odwołać się do wydarzeń znacznie wcześniejszych, ponieważ Hollande zakończył kadencję prezydencką w 2017 r.

François Hollande, notre ex-président normal, ne va plus savoir quelle crème choisir ! (*François Holland, nasz były normalny prezydent, nie będzie wiedział, jaki krem wybrać!*)
bit.ly/3n7pWMq

2. Interakcja na forum jako gra salonowa

Znaczna część wpisów stanowi odpowiednik swobodnej konwersacji, a intencja piszącego często wyrażona jest w sposób skrótowy. Dzieje się tak również z uwagi na uwarunkowania interakcji pisemnej i asynchronicznej – wpis powinien być krótki, myśl czytelnie i dosadnie wyrażona, by wzbudzić zainteresowanie. Zrozumienie dowcipu świadczy nie tylko o poczuciu humoru, ale i o przynależności do wspólnoty rozmówców dzielących wspólne odniesienia: u podstaw leży tu odpowiednio szeroka wiedza i doświadczenie, zależne także od wieku osoby piszącej i/lub czytającej.

En 2021 les requins se font vertueux. (*W 2021 rekiny są szlachetne.*)
bit.ly/3tm5lj7

Wyrażenie „rekiny” to w tym kontekście pejoratywne określenie potentatów w branży kosmetycznej.

3. Konieczność weryfikowania źródeł informacji, a także samej informacji podawanej przez internautów

Kolejny zaprezentowany wpis zawiera krytykę działań wspomnianego w artykule szefa kuchni. Są to jednak informacje zewnętrzne w stosunku do artykułu. Poza tym dotyczą bardzo wyspecjalizowanej dziedziny, jaką jest przemysł spożywczy, stąd też nie sposób przyjąć

ich bezkrytycznie jako uzupełnienia dla informacji źródłowej.

Attention, Thierry Marx est un soutien de poids pour les industriels du «tout prêt», ou du faux «fait maison», pour la restauration... Et il participe à favoriser que les jeunes n'apprennent plus les bases dans les écoles de cuisine mais à utiliser des poudres toutes prêtes pour, par exemple, les sauces... Alors que la sauce est l'élément principal dans la gastronomie française. Très grande méfiance vis à vis de cet homme ! (*Uwaga, Thierry Marx to silne wsparcie dla producentów dań gotowych do spożycia lub udających domowe dań sprzedawanych w restauracjach... I przyczynia się do tego, że młodzi ludzie nie uczą się już podstaw [gotowania] w szkołach gastronomicznych, ale są przyuczani do używania gotowych proszków, np. do przyrządzania sosów. Kiedy to sos jest głównym składnikiem we francuskiej szkole gotowania... Konieczne jest zachowanie ostrożności wobec tego pana!*)
bit.ly/2X28PRe

Działanie weryfikowania informacji może jednak w podobnych sytuacjach okazać się niezwykle pracochłonne. Wielu czytelników rezygnuje z samodzielnego ustalania rzetelności informacji i wiarygodności internauty-komentatora, wybierając dystans wobec podanego zdania lub – odwrotnie – przyjmując bezkrytycznie słowa piszącego.

4. Rozbieżność stanowisk i skrajność wyrażanych poglądów

Ostatnim z wyzwań, na które należy przygotować uczniów, jest obecność wśród publikowanych komentarzy także i głosów, które przedstawiają argumenty i/lub perspektywę odległą od osobistego stanowiska czytelnika. Czytanie wpisów wymaga niejednokrotnie polemicznego zacięcia i niemal zawsze dużego dystansu wobec postaw i opinii, z którymi czytelnik się nie identyfikuje.

Sygnalizowane wyzwania wynikają z właściwości komunikacji online, na które należy ucznia uwrażliwiać. W tej formie wymiany myśli i poglądów nie sposób jest negocjować znaczenia w sposób równie skuteczny i dynamiczny, jak w komunikacji bezpośredniej, tym bardziej że tożsamość piszących nie może zostać zweryfikowana. Zestawienie właściwości dyskusji podejmowanych w obu środowiskach: interakcji zapośredniczonej przez komputer i bezpośredniej, otwiera interesującą przestrzeń do namysłu nad działaniami uwiarygodniania swoich argumentów, strategiami osiągania celów perswazyjnych i odpowiedzialności za słowa. Tego typu doświadczenia warto wykorzystać dla lepszego obrazowania wyzwań oraz specyfiki argumentacji w przestrzeni publicznej i proponowania zadań, które wspierać będą rozwój umiejętności krytycznej interpretacji wypowiedzi oraz sprawność retoryczną uczących się.

Podsumowanie

W niniejszym artykule dowodziłam, że odniesienia do językoznawczych badań nad komunikacją pisemną i asynchroniczną prowadzoną w publicznych przestrzeniach internetu pozwalają nauczycielowi krytycznie i twórczo korzystać z zasobów medialnych i podsuwają takie rozwiązania w pracy z uczniami, które sprzyjają ich autonomii. Opisywane w artykule zadania kierowane są do uczniów o dobrej znajomości języka, a więc co najmniej na poziomie B1. Wykorzystane jako uzupełnienie lektury artykułu prasowego, mogą ułatwiać uczniom konstruowanie bardziej spójnych i wyczerpujących interpretacji dyskutowanych w mediach wydarzeń oraz zjawisk. Przedstawione zadania mogą także wspierać budowanie bardziej złożonego spojrzenia na doświadczenie komunikacji online, ułatwiają rozumienie i interpretację wypowiedzi autentycznych oraz przygotowują uczniów do samodzielnego odbioru informacji medialnej. Wpisują się więc w cele kształcenia wykraczające poza doskonalenie sprawności językowych.

Lektura komentarzy wiąże się jednocześnie z wieloma wyzwaniem: to wymagające materiały i, podobnie jak w przypadku każdego zasobu medialnego: dokumentu prasowego, audycji radiowej lub telewizyjnej itp., ich opracowanie jest pracochłonne. Opiswane w artykule zadania mogą więc być raczej proponowane jako uzupełnienie codziennej pracy na lekcji.

BIBLIOGRAFIA

- Amossy, R. (2011), *La coexistence dans le dissensus. La polémique dans les forums de discussion*, „Semen”, nr 31, s. 25–42, <bit.ly/38TqZY8>, [dostęp: 2.04.2021].
- Calabrese, L. (2014a), *Paroles de lecteurs: un objet de recherche hybride en sciences du langage*, „Studii de lingvistică”, nr 4, s. 13–27.
- Calabrese, L. (2014b), *Rectifier le discours d'information médiatique. Quelle légitimité pour le discours profane dans la presse d'information en ligne*, „Les Carnets du Cediscor”, nr 12, s. 21–34, <cediscor.revues.org/916> [dostęp: 2.04.2021].
- Chaput, M. (2006), *La dynamique argumentative des discussions politiques sur Internet*, „COMMposite”, nr 1, s. 52–77.
- Colin, J.-Y., Mourlhon-Dallies, F. (2004), *Du courrier des lecteurs aux forums de discussion sur l'internet: retour sur la notion de genre*, „Les Carnets du Cediscor”, nr 8, <cediscor.revues.org/707> [dostęp: 2.04.2021].
- Doury, M., Lefébure, P. (2006), „*Intérêt Général, intérêts particuliers*”. *La construction de l'ethos dans un débat public*, „Questions de communication”, nr 9, <questionsdecommunication.revues.org/7922> [dostęp: 2.04.2021].
- Duret, C. (2015), *Typologie des usages dans les tribunes en ligne du Journal de Montréal: les articles d'information et chroniques d'opinions revus et corrigés par leurs lecteurs*, „Communication, lettres et sciences du langage”, nr 9 (1), s. 53–78, <clsl.recherche.usherbrooke.ca> [dostęp: 2.04.2021].
- Dziwak, E. (2019), *Od egalitarności do inkluzywności. Hejt jako następstwo komercjalizacji internetu*, „Zeszyty prasoznawcze”, nr 62 (1), s. 111–120.
- Hanna, B.E., de Nooy, J. (2003), *A funny thing happened on the way to the forum: electronic discussion and foreign language learning*, „Language Learning & Technology”, nr 7 (1), s. 71–85, <www.lltjournal.org/item/2418> [dostęp: 2.04.2021].
- Hanna, B.E., de Nooy, J. (2009), *Learning Language and Culture Via Public Internet Discussion Forums*, Londyn: Palgrave Macmillan.
- Korolko, M. (1990), *Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Mirabail, H. (1994), *Argumenter au lycée. Modules et séquences*, CRDP Midi-Pyrénées.
- Mourlhon-Dallies, F. (2007), *Communication électronique et genres du discours*, „Glottopol. Revue de sociolinguistique en ligne”, nr 10, s. 11–23, <bit.ly/3jUSKpb> [dostęp: 2.04.2021].
- Pędzisz, J. (2009), *Blog jako narzędzie wspierające rozwój kompetencji dyskursywnej*, „Neofilolog”, nr 33, s. 101–112.
- Wright, S. (2016), *Les conversations politiques en ligne au quotidien: design, délibération et tiers espace*, „Questions de communication”, nr 30, s. 119–134.

DR JOANNA GÓRECKA Pracuje w Instytucie Filologii Romańskiej UAM. Interesuje się możliwościami stosowania nowych technologii w nauczaniu / uczeniu się języków obcych. Obecnie zaangażowana jest także w europejski projekt Erasmus+ dotyczący wykorzystania literatury w nauczaniu języków obcych. Autorka opublikowała blisko 40 artykułów naukowych, regularnie uczestniczy przy tym w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych.